

28

**Activitat econòmica i
normalització lingüística**

Barcelona, 1997

PRESENTACIÓ¹

JORDI SÀNCHEZ: ¡ERROR! MARCADOR NO DEFINIDO.

Aquest debat és el número 28 d'una sèrie de debats que les Fundacions Jaume Bofill, Serveis de Cultura Popular, i ESICO convoquen periòdicament amb la voluntat de debatre un tema entre totes les persones que hi participen. El tema del debat d'avui és *Activitat econòmica i llengua*, i entre les persones convidades al debat sol·licitem específicament a tres o quatre que l'obrin amb una breu intervenció perquè tot seguit, la resta d'assistents puguin participar-hi. En aquesta ocasió les persones que obren el debat són les següents:

Modest Reixach, sociolingüista. Per a les Fundacions la seva presència té un valor afegit en la mesura que ha estat durant molts anys el director de la Fundació Serveis de Cultura Popular; Marcel·lí Corell, empresari, membre directiu de la PIMEC i un dels integrants del Consell Assessor de la Llengua; Joan Guàrdia, responsable del servei de Normalització Lingüística de la UGT, i finalment Yvonne Griley, sotsdirectora general de Política Lingüística. A tots ells els hem demanat que, amb una brevetat de no més de deu minuts, presentin diversos aspectes sobre el tema que ens ocupa.

---

¹ La presentació i moderació d'aquest debat van anar a càrrec de Jordi Sánchez. El debat va tenir lloc el dia 23 d'octubre de 1997.

MODEST REIXACH:

Començaré amb una anècdota, una constatació, una afirmació i dues consideracions. L'anècdota és la següent: fa pocs dies, un empresari conegut meu que fabrica màquines per a empreses, em va demanar si sabia qui li podria traduir al suec, al noruec, al finès i al danès les instruccions que acompanyen les màquines que ell fabrica i que exporta (o que vol exportar) a diferents països del món, entre altres Suècia, Noruega, Finlàndia i Dinamarca. Jo li vaig dir: "i en català no ho has fet mai?" I em va dir: "no cal". És un empresari que es planteja publicar les instruccions de les seves màquines dirigides bàsicament a tècnics, i en aquests països nòrdics on tothom parla en anglès, no es planteja publicar-ho només en anglès - que ja ho té- sinó que vol adaptar-se a la llengua d'aquests països. En canvi, no s'ha plantejat mai fer-ho en català i va quedar una mica parat quan li vaig dir això. Jo parteixo de la convicció que sí que cal la utilització del català i no per motius banals, sinó per motius importants que ja aniran sortint.

Ara us diré la constatació. Jo tinc la impressió -i no he fet pas un repàs exhaustiu ni molt menys- que dels estudis fets fins ara sobre la difusió i la utilització del català en el món de les activitats econòmiques es constata, per un cantó, que els usuaris (si ho preferiu consumidors) han mostrat que no hi hauria cap dificultat pel fet que hi hagués més presència del català en la vida econòmica. També, en aquests estudis, em sembla que es constata una absència notabilíssima del català. Aquesta afirmació es pot mantenir no solament a partir dels estudis, sinó que la nostra vida quotidiana ens ho demostra perfectament: el català està absent en la immensa majoria de les factures i en tota la paperassa que genera la vida de l'empresa. Potser també es podria dir, no sé si hi estareu d'acord, que s'observa una certa millora -minsa- malgrat que fa

uns anys potser es veia més clara que no pas ara. No sé si en aquests moments es pot parlar tant de millora com fa un quant temps. Em fa la impressió que no; no tinc cap estudi concret, però potser encara existeix aquesta millora; encara estem progressant. Ara bé, aquest progrés és l'únic moviment possible perquè l'absència del català és tan gran i tan greu en la immensa majoria de les activitats econòmiques que, o progressa o no hi ha res a fer, ja és mort. No hi ha cap més moviment possible que un petit progrés, que penso que és el que s'ha produït, almenys anys enrere. I aquesta era la constatació.

L'afirmació de què us parlava és la següent: estic plenament convençut que la pedra angular de la normalització és la vida econòmica. Podem parlar de cultura, podem parlar de publicacions, podem parlar de lleure, però si la llengua catalana no entra, i entra de ple, en l'activitat econòmica, la normalització no és possible i el futur del català està realment amenaçat. Crec que el sector econòmic és un sector no solament clau, sinó decisiu per a la normalització del català. Aquí faré una referència molt ràpida a la situació del Quebec. Al Quebec, l'any 1977 s'aprovà la llei 101 sobre el francès, única llengua oficial en la vida econòmica. Aquesta llei és valenta. A més, almenys pel que fa referència a les empreses de més de 50 treballadors, és precisa i molt detallada. Amb uns quants anys el francès esdevingué la llengua pràcticament única, o almenys habitual, en la majoria de les empreses del Quebec. Però el que és més interessant és que no fou solament en la vida econòmica, sinó que es provocà un canvi radical en la situació del francès en el conjunt de la societat quebequesa, el que demostra que el fet d'entrar per la via econòmica té una influència decisiva en la normalització en àmbits molt més generals. Aquesta seria l'afirmació: la pedra angular, el sector

clau i decisiu, imprescindible, per a la normalització és el sector econòmic.

I, per últim, faré dues consideracions. Primer: em sembla que la llengua i la cultura catalana són un patrimoni més important, si voleu, que el patrimoni artístic, arqueològic, arquitectònic...que tenim i que s'ha de conservar. Penso que és la convicció de molta gent, i crec que amb això hi ha un gran consens. Aquest patrimoni no es pot deixar al lliure arbitri només dels particulars, dels ciutadans. Així com en el patrimoni artístic o arqueològic potser en altres èpoques no es feia res però en canvi s'ha vist la necessitat (tots els països ho han vist, tothom se n'ha adonat) que hi ha d'haver una reglamentació per evitar que es degradi, per conservar-lo i per promocionar-lo, em sembla que amb molta més raó la llengua i la cultura són un patrimoni més viu que no pas els que he anomenat i, per tant, ningú no s'ha d'estranyar que pugui ser sotmès a una reglamentació i que no sigui només un objecte de lliure mercat. Em penso que aquest és un principi bastant clar.

La segona consideració és que em sembla que els empresaris moltes vegades veuen la normalització a les empreses (que té les seves dificultats, no ho voldria pas amagar, ni molt menys) només com una despesa o com un cost. Mentre la normalització del català sigui vista pel món econòmic com una despesa i com un cost, no anirem enlloc. Perquè el món econòmic, si té precisament una característica, és que intenta reduir al màxim les despeses i els costos i, en canvi, augmentar els beneficis. Aquesta és la seva obligació, i aquest plantejament per a mi és dolent. La normalització del català en la vida econòmica s'ha de veure com una inversió; una inversió que afavoreix no solament la societat sinó que, a la llarga, afavoreix la mateixa empresa. Si es veu com una inversió ja no és un cost que cau en el buit, sinó que és una aportació

d'energia, de persones i de tecnologia que tindrà a la llarga, una rendibilitat per a la mateixa empresa i per a la societat. Només exposo aquestes dues reflexions. Si de cas després ja intentaré desenvolupar-les una mica.

Finalment, faig una altra consideració: crec que, a nivell de les persones, hem d'admetre el bilingüisme simètric, i en el nostre cas crec que en moltes ocasions. Però dic simètric, és a dir, que no siguin només uns els que siguin bilingües, i vull remarcar una cosa: aquelles persones que estan més desfavorides socialment són aquelles amb les quals hauríem de ser menys exigents, i penso en gent com els immigrants d'abans o d'ara. Però a nivell de persones crec que s'ha d'admetre el bilingüisme simètric si volem respectar els drets individuals, això a nivell de persones físiques. Per altra part, crec que a nivell de persones jurídiques no podem admetre el bilingüisme si no volem desaparèixer. A nivell de persones jurídiques, Catalunya hauria de ser unilingüe.

MARCEL·LÍ CORELL:

En primer lloc he de precisar que encara que sigui membre de PIMEC, que actualment és PIMEC-SEFES, i en sigui representant en diversos organismes de normalització lingüística, la meva intervenció d'avui només es pot produir aportant la meva modesta experiència i les meves opinions, més aviat de caràcter personal, bàsicament com a cap d'una petita empresa de serveis, més que no pas en nom de PIMEC-SEFES. SEFES no té elaborada una doctrina o una posició definida sobre el tema, i encara menys puc ser jo qui pretengui parlar en nom d'aquesta opinió perquè no està elaborada.

En les empreses com la meua -una empresa de serveis- la comunicació lingüística vers l'exterior naturalment depèn de si va orientada vers l'àmbit de Catalunya o vers la resta d'Espanya o a l'estranger. A nosaltres l'experiència ens demostra que es pot mantenir una àmplia relació lingüística, en català amb clients i proveïdors i també en castellà sense cap mena de problemes ni tensions. La comunicació escrita es fa indistintament en català o en castellà preferentment en català. L'ús d'una llengua determinada es fa d'una manera tàcita en funció de l'ús verbal que es fa inicialment amb una o altra llengua. L'experiència ens mostra que el català és ben rebut en més d'un 60% dels casos i, curiosament, en el cas d'empreses com la nostra, trobem una millor receptivitat de les empreses clientes que no pas de les empreses proveïdores, fet que si s'analitza no acaba de ser el que un esperaria.

Només en un nombre molt limitat de casos hem estat invitats (d'una manera molt cordial i pacífica) a mantenir o reprendre l'ús del castellà i aquests casos han vingut determinats per fets com que les empreses clientes han passat a estar participades per executius estrangers o per executius foranis. Aleshores una relació que havíem tingut en català se'ns ha invitat a tenir-la en castellà. Això no vol dir que estigui en regressió l'ús del català perquè aquest 60% que he donat com a orientació, diria que va més en augment que no pas en disminució. Va en augment però d'una manera molt pausada, molt lenta, i potser depèn una mica del fet que s'incorporin a les empreses persones que, en els seus estudis, hagin tingut el català com una de les llengües que han après. Persones d'unes certes generacions han après o no el català segons el seu esperit i la seva voluntat, però no han tingut una preparació del català des de l'escola, i això els inhibeix d'usar-lo, a part que en una empresa, l'ús del català no és una decisió personal d'un o altre membre sinó que es una decisió de posició de l'empresa. Quan

es tracta de la comunicació vers països estrangers, tal com ja se suposa, la comunicació es fa en castellà o en la llengua estrangera apropiada.

Respecte a una possible normativa legal, empreses com la nostra comparteixen la idea que les empreses privades han d'estar en disposició de comunicar-se amb els seus clients o consumidors en qualsevol llengua oficial de Catalunya, a lliure elecció del client o consumidor. Això és important en les empreses de serveis o en les empreses dedicades al comerç, on la fidelització del client o del consumidor és essencial per a la mateixa empresa. S'ha de comprendre que la possibilitat que el client o consumidor pugui escollir la llengua en què vol ser atès és un valor afegit del producte, i contribueix a una millor qualitat de la prestació del servei i millora la imatge de l'empresa.

Això és, de moment, el que puc dir amb aquest caràcter que ja he indicat al principi, que això és un sentir recollit d'empreses com la meua i no es pot entendre que sigui una opinió general del PIMEC, encara que tampoc no he dit res de tipus doctrinal que faci difícil que sigui compartit o que sigui negat per les persones de PIMEC-SEFES. El que he de dir és que l'esperit de PIMEC és molt propici a promocionar l'ús de la llengua a les empreses però nacionalment, naturalment, PIMEC no té una autoritat sobre les empreses que estan integrades a PIMEC per a imposar-los una determinada manera de procedir.

JOAN GUÀRDIA:

Una mica a partir del concepte aquest d'activitat econòmica i llengua, si del que es tracta és de veure els paràmetres amb els quals ens plantegem l'enfocament del treball en normalització a

la UGT de Catalunya, no estic convençut de fins a quin punt la meva intervenció es podrà considerar tècnica o serà una cosa mixta. Per començar em venien al cap dues paraules que en un cert sentit m'apareixen com a resposta al punt que plantejava en Modest Reixach, en el sentit de quins són els arguments que es poden utilitzar en l'àmbit de l'empresa. Almenys en el nostre l'àmbit del sindicat hi ha dos paràmetres fonamentals amb els quals funcionem: voluntat i necessitat. I a partir d'aquí, jo m'he plantejat cinc breus apartats.

Un primer apartat fa referència a algunes dades del context. Una primera dada ens diu que ara fa una mica més de cent anys es va constituir, precisament a Catalunya, la Unió General de Treballadors, però ben aviat se la van emportar a Madrid, curiosament perquè hi havia una llei que deia que Madrid era la capital de l'estat. Alhora, també curiosament, de la Constitució ençà tenim més disposicions legals que estableixen una obligatorietat del castellà i constatem l'absència d'un estat que puguem considerar històricament com a nostre. De fet ho ratificava un mestre -almenys si hem de fer cas de les citacions- de molts progressistes, que era un senyor que es deia Ortega y Gasset, que deia allò tan divertit que només ments castellanques poden governar el que ell en deia Espanya i jo prefereixo dir-ne estat espanyol. Aquest seria el primer apartat.

El segon apartat fa referència al fet que a la UGT de Catalunya, tant el procés de normalització lingüística com el procés de reconstrucció nacional els plantejem en el marc de l'esforç col·lectiu de la societat catalana del progrés social. L'any 1994, que vam celebrar el nou Congrés, constatarem d'alguna forma una evidència en el sentit que la Generalitat de Catalunya anava assumint progressivament les competències estatutàries. És evident que a hores d'ara aquest procés ha

continuat i també es comença ara a constatar, més enllà de les lògiques discrepàncies amb l'obra de govern concreta del Consell Executiu, una limitació de les pròpies competències estatutàries en el sentit que amb elles cada cop resulta més evident la dificultat perquè el govern de Catalunya pugui exercir el que correspon a un govern, que és bàsicament resoldre les diferents necessitats dels ciutadans o de la societat. Davant d'això ens plantejem una doble resposta. D'una banda una en termes clàssics en el sentit de disposar progressivament de més sobirania o, com deia el nostre Secretari General, en Josep Maria Àlvarez, de disposar de tanta sobirania com els ciutadans de Catalunya decidim. I una segona resposta pot anar en termes més innovadors fent una translació -potser no massa encertada- del concepte aquest d'economia d'escala. Es tracta de ser innovador, tot i que és una mica indefinit, en buscar nous espais territorials i no necessàriament territorials de coordinació i de desenvolupament. Aquest seria el segon apartat.

El tercer apartat el començo amb una cosa que va dir algú fa anys: "el projecte que jo plantejo per a Catalunya és un projecte exigent, és un projecte en el qual els sindicats seran una peça clau". I aquesta persona era el President de la Generalitat, Jordi Pujol. En una segona referència no personalitzada que ve de l'època del franquisme, en bona mesura per respondre a les dificultats que es tenien per encarar el tema de la immigració, es parlava dels dèficits d'infraestructura d'acollida. Aleshores, parlant ara mateix, hi ha una certa limitació de les expectatives que en aquells moments es podien plantejar. Aquesta limitació no és important plantejar-la en termes de crítica o de retret a ningú, perquè del que es tracta és que tots plegats ens veiem afectats en la mesura que això pugui representar una pèrdua d'oportunitats (i no anem sobrats de pèrdua d'oportunitats). I una concreció, evidentment subjectiva, de pèrdua d'oportunitats

fa referència a la posició i al compromís que hi ha en els darrers anys per part de la UGT de Catalunya, però també de CCOO, respecte al tema de la llengua, i la sensació que la resposta de complicitat que trobem no és prou satisfactòria pel que podria ser de productiva per a Catalunya.

Un quart apartat fa referència al fet que, l'any 1996, d'alguna forma ha marcat una certa maduració del procés que des de fa uns quants anys està portant el sindicat. Aquest procés de maduració el concreto ara mateix en tot un seguit d'actes públics que vam fer el 15 de febrer de 1996 a Barcelona, el juny del mateix any a Arbúcies i el gener d'enguany a Tortosa. Per no allargar-me només vull esmentar que en l'acte de Tortosa, amb diferents components de tot tipus, una de les dades que jo retinc amb més satisfacció és el fet que s'hi van inscriure unes 500 persones, i això a nosaltres mateixos ens va sorprendre; i a més a més, que en particular potser el 70% d'aquestes persones fossin quadres i afiliats del mateix sindicat i de tots els sectors i de tots els territoris. D'això ja en podrem parlar.

I després, per acabar, un petit apartat que podria entrar en la consideració de propostes. Tinc una certa sensació de reiteració, però una impressió subjectiva, perquè la reiteració no saps fins a quin punt és reiteració si ho dius durant tres anys o ho dius durant vint-i-cinc. Les propostes són: la primera, evidentment, que en l'actual fase d'extensió de l'ús social de la llengua, el món socio-econòmic és prioritari (ja ho vam expressar quan vam comparèixer en la ponència del Parlament dient que ens alegràvem que a l'esborrany de la proposta de llei aparegués per primera vegada un capítol dedicat al món socio-econòmic), però a continuació queda pendent des de fa anys una articulació entre sindicats, empresaris i administració. Nosaltres, també des de fa anys, plantejem una proposta

concreta que és un rètol, una proposta, i per tant és més important el fet que sigui un rètol i una proposta que no el contingut exacte. Nosaltres en diem la creació a Catalunya d'una tercera xarxa de normalització lingüística, que en bona mesura podria tenir com a model de referència (amb les adaptacions pertinents) el model del Quebec.

Un altre àmbit seria la necessitat d'un impuls del Consell Social de la Llengua; ens hauríem de preguntar quina dinàmica té, quina coneixença pública té, quin prestigi social té, quina intervenció ha tingut per exemple en el tema de la llei. Hi ha un altre àmbit que és fins a quin punt la Comissió de Normalització en l'àmbit socio-econòmic que estava adscrita al Departament de Treball, es mantindrà en la nova definició del Consell de Treball Econòmic i Social de Catalunya; ho hem de veure. Un altre apartat seria el concepte del dret a viure -però no només a viure sinó també a treballar- en català Malauradament, tot i que en l'esborrany que estan treballant de la nova llei s'esmenten una sèrie de responsabilitats de l'empresa portes enfora, pràcticament no hi ha ni un sol esment de portes endins. Evidentment també cal un impuls al Consorci de Normalització Lingüística; i acabo amb el que defineixo com el *triangle del no*, per dir-ne d'alguna manera, que igual que abans no és ni un retret ni una crítica, perquè moltes vegades els retrets i les crítiques no serveixen per a gran cosa. Es tracta de treballar i de reflexionar. En el Pla General de Normalització Lingüística que va aprovar el Consell Executiu hi ha una mesura en l'apartat de l'àmbit socio-econòmic (que és el 4) que preveu que per a l'any 1996 (l'any passat) es constituirà una comissió integrada per sindicats, empresaris i administració. La funció d'aquesta comissió és l'elaboració d'un projecte de creació d'un organisme de planificació lingüística per a l'àmbit socio-econòmic. És evident que això no s'ha fet, i en bona mesura

també és evident que fer això no costa diners. Aquest seria el primer vèrtex del *no*, no costa diners però no es fa.

El segon vèrtex del *no* seria que hi ha moltes coses que costen diners però hi ha reduccions pressupostàries, i aleshores tampoc no es poden fer perquè no hi ha diners. I el tercer seria l'àmbit de la llei, sense que es pugui dir que és un àmbit del *no* perquè està en marxa tot i que s'està fent molt llarg i tot plegat amb un ambient bastant preocupant.

En qualsevol cas acabo dient que en el sindicat nosaltres funcionem molt més amb allò que pot semblar utòpic però que és el plantejament que tenim que entre tots ho farem tot, que no pas amb el retret i la crítica, perquè és molt més productiu l'entre tots ho farem tot que la crítica i el retret.

YVONNE GRILEY:

D'entrada faig referència a una afirmació molt senzilla i molt a la vista de tothom, que ha fet en Marcel·lí Corell sobre l'ensenyament o sobre la capacitat i els coneixements de català de la població adulta. En un moment concret ha comentat que podia ser una dificultat per al món empresarial o per a les persones que formen part del món empresarial el fet d'usar el català en totes les situacions i no haver tingut una educació en llengua catalana en tot el procés d'escolarització. De fet això és una certesa, tots en tenim coneixement d'això. Ara tot just tenim les primeres generacions que han seguit un ensenyament complet en llengua catalana i de fet això sí que realment planteja dos reptes essencials en les polítiques d'intervenció des de qualsevol administració pública, que en aquest cas em toca a mi representar en aquesta taula.

La primera cosa seria com actuar per millorar el coneixement i l'ús del català entre la població adulta, i estem parlant en general, no en el sector socio-econòmic, i en segon lloc i entrant en el món laboral, com preparar el terreny per tal que les generacions que entren i entraran en el mercat laboral a partir d'ara puguin fer-ho també en català. Què és el que això planteja? Bàsicament, això planteja que un cop superada la barrera del coneixement, que està superada en l'àmbit dels joves però que no està encara superada en l'àmbit majoritari de la població adulta, ja estem parlant de la garantia del dret de l'usuari en el món socio-econòmic, en el món econòmic i laboral, i també de com aprendre a exercir aquest dret en el món laboral. Una cosa és garantir-ho, pel fet que les administracions i les institucions i les mateixes empreses hi tenen responsabilitat, i una altra cosa és com aprendre que la gent exerceixi aquest dret. Estem parlant de drets i és fàcil veure que estem parlant d'exercir drets quan fem un repàs de què és el que pot representar el món socio-econòmic en qualsevol societat. Estem parlant del comerç a l'engròs i al detall, de restaurants, d'hotels, de transports, de comunicacions, de finances, bancs, caixes, assegurances, de sanitat, de productes alimentaris... de tota una munió d'elements de l'entorn en què ens trobem cada dia. A mi, en principi se m'ha demanat que parli en aquesta taula rodona no pas de quina és la situació en el món socio-econòmic, sinó de quines són les eines amb què podem comptar per intentar normalitzar la llengua catalana en el món socio-econòmic. Per tant, faré un repàs d'aquelles eines que poden estar a disposició de les empreses, de les grans empreses dels serveis, dels comerços i fins i tot dels petits comerços i després veuríem, de cara al debat, si les eines en algun moment poden estar en entredit o no. Per altra banda, també seria interessant de veure en quin sentit cal potenciar eines noves i en quin sentit cal desenvolupar-les.

Actualment entenem per eines tant aquelles eines materials i tangibles, com poden ser llibres o materials que podem tocar, com també mesures de foment del català com centres de suport per a l'aprenentatge i l'ús del català com també mesures de planificació que, com ja hi ha fet referència en Joan Guàrdia, creiem en tot moment que han de ser mesures concertades, perquè precisament per parlar del món socio-econòmic hi ha d'haver concertacions i intervenció en la programació i en la determinació de quins són els objectius que s'han d'assolir entre tots els agents del món social.

Dins aquest context, la primera eina que per definició creiem que cal tenir en compte en un país que disposa d'un autogovern i que té un sentit i una vocació d'estat, és una llei. En aquest sentit no entraré a parlar excessivament del projecte de la nova llei de regulació dels usos lingüístics, però sí que volia remarcar la gran diferència de concepció que hi ha entre la llei del 97, aquesta proposta, i la del 83 pel que fa a l'àmbit socio-econòmic. La diferència de concepció prové bàsicament del diferent moment històric en què s'ha plantejat la informatització, i la tecnificació, l'any 1983 no estava tan a l'abast del món empresarial com ara ho està especialment per a la petita empresa. Aleshores, la situació tampoc no era tan definida com la situació actual de pluralitat de mercat i també de plurilingüisme en aquesta pluralitat de mercat que suposa l'entrada a la Unió Europea.

Pel que fa al text de la llei, explícitament, la llei del 83 feia referència exclusivament a l'àmbit socio-econòmic en dos articles, el 13 i el 25, tots dos bastant genèrics, amb plantejaments molt generalistes. L'article 13, concretament, marcava l'obligació genèrica de coneixement i atenció al públic per part de les empreses, sense especificació d'empreses i

l'article 25 marca l'obligació de foment de l'ús de la llengua o de la llengua catalana -en aquest cas no parlava d'ús, en el món empresarial per part de les administracions a Catalunya, de l'administració autonòmica i de les corporacions locals-.

En contraprestació la llei del 97 planteja d'entrada no dos articles sinó un capítol sencer dedicat al món empresarial; un capítol en què diferencia empreses públiques i empreses concertades, empreses subvencionades i empreses de servei públic, essent aquest concepte d'empresa de servei públic el que aglutinaria d'alguna manera totes les que ens hi hem referit com a definidores del sector socio-econòmic. També aglutina i diferencia aquestes empreses amb una finalitat bàsica, que és que el català sigui la llengua emprada de manera general en les comunicacions de les empreses sigui quin sigui el suport d'aquestes comunicacions; que l'atenció al públic garanteixi una atenció als consumidors sigui quina sigui la llengua que aquests triïn, i una llei que preveu la vehiculació d'aquests principis en allò que els pot materialitzar (amb això vull dir en la retolació, en els avisos i documentació, en les instruccions dins dels productes, en l'etiquetatge i embalatge i en la publicitat).

La llei també preveu una gradualitat en l'aplicació -gradualitat que tota llei contempla-, i uns períodes transitoris que poden ser suficientment elàstics com perquè en cap moment no s'hi puguin argüir relacions de pèrdues econòmiques. També preveu, i tampoc no hi entraré, aplicacions sancionadores a través de legislacions en cada àmbit en cas d'incompliment de la garantia de drets.

A part d'aquesta primera eina legislativa, que presentaria com a bàsica, faria un repàs ràpid de les altres eines d'una manera més palpable. D'entrada hauríem de passar per l'oferta

formativa en llengua catalana de cara a les empreses. Ara per ara l'oferta formativa s'ha basat, fins als últims anys, en una oferta en llengua general a través de mitjans presencials, és a dir, a través de cursos en llengua catalana que s'han ofert des d'uns centres de suport distribuïts per tot el territori de Catalunya. Aquests centres de suport, els més nombrosos i on les administracions hi esmercen més esforços són els serveis i les oficines dels centres de Normalització Lingüística del Consorci per la Normalització Lingüística. Altres centres de suport en el cas del món empresarial -i aquí en tenim un de present per part d'un sindicat, en aquest cas la UGT-, són els serveis de català que es mantenen en els diferents sindicats de Catalunya.

Evidentment, caldria parlar també del suport a l'ensenyament presencial que es fa des de les universitats i des dels centres privats que no arriben a ajut institucional però que també crec que ajuden a normalitzar la situació de l'aprenentatge del català. Els últims anys s'ha invertit en educació no presencial, és a dir que no requereix la presència d'alumnes en els diferents centres formatius, i aquesta formació no presencial és interessant ja que ha crescut en el moment en què la tecnologia també ho ha permès, i de cara a la formació, sobretot en les grans empreses. Crec que és una qüestió a tenir en compte.

Com a mètode d'ensenyament no presencial s'ha creat una xarxa de centres d'autoaprenentatge del català on la gent interessada pot anar a consultar el material que hi ha, fer-se un programa formatiu una mica a la seva mida segons la necessitat personal o laboral, i disposar de tutories que assessoren sobre aquest programa. Hi ha mètodes d'educació a distància que aviat també podran ser consultats, i la xarxa d'Internet i en CD-ROM, en productes i materials informàtics. A

Internet els centres d'autoaprenentatge han pogut posar-se a la xarxa a través de la Universitat Pompeu Fabra.

El que caldria és fomentar específicament la formació amb finalitats específiques dins el món empresarial. Els cursos que fins ara bàsicament s'estan oferint són de llengua general. Quan parlem de normalització a l'empresa hem de parlar d'un ensenyament més adequat a cada lloc de treball i en aquest sentit es treballa des de l'administració en la definició d'uns perfils lingüístics adequats als diferents llocs de treball potencials de les empreses. Aquesta definició de perfils ha de permetre d'alguna manera que l'educació que es doni sigui la més adequada a cada lloc de treball, a allò que necessita l'empresa en concret. L'enfocament d'aquest ensenyament és més comunicatiu que gramatical i està basat més en l'ensenyament d'habilitats i aptituds en llengua catalana per la comunicació que no pas en saber escriure o desenvolupar exclusivament textos en els casos que no calgués. També es pensa en la mobilitat dins la Unió Europea. En aquest sentit uns enfocaments comunicatius i no tant gramaticals poden tenir una aplicació directa amb aquesta mobilitat de treballadors. Actualment dins aquest àmbit laboral comencen a aplicar-se aquests certificats o la filosofia d'aquests certificats en la mobilitat de professors per les universitats. És una experiència pilot d'aplicació d'aquests certificats en el món laboral. Cal citar també els mòduls de català dels programes de formació ocupacional per a la gent aturada, i tenir en compte la incidència que pot tenir en el món laboral. Des dels diferents centres de suport de la normalització lingüística i des de l'administració es disposa d'eines de diagnòstic de la situació lingüística d'una organització. Són unes eines de diagnòstic ràpid que permeten saber en quina situació es troba l'índex de normalització lingüística d'una organització. El nom que reben tècnicament és *índex pla* i permeten també l'autodiagnòstic de

les organitzacions, és a dir, una empresa pot saber en quin estat està sense necessitat que hi hagi una intervenció per part de ningú. Aquestes eines permeten també el diagnòstic periòdic per a veure quina evolució pot tenir una empresa en la qual s'està invertint en formació, en informació i en canvi d'hàbits. També permeten el disseny d'uns plans de normalització ràpids que tinguin incidència en les comunicacions, en la formació del personal i en els processos de producció. Val a dir, en aquest cas, que aquestes eines de planificació també han permès que l'enfocament de les organitzacions que han de potenciar la llengua catalana sigui una mica diferent del que havia estat fins ara i que estigui més enfocat de cara que la llengua catalana pugui formar part dels processos de producció interns de les mateixes empreses i no siguin vistos com una qüestió al marge. És una qüestió més de gestió de la llengua catalana dins les empreses.

Com a eines que també cal citar quan dèiem eines de foment, o eines institucionals d'intervenció, hi ha les administracions públiques, que a Catalunya poden intervenir molt fermament en aquella activitat habitual que tenen, és a dir, així com es parla de gestió dins les organitzacions, es pot parlar també de gestionar elements lingüístics dins les administracions públiques. Em refereixo, per exemple a un ajuntament, que pot disposar d'un poliesportiu municipal en el qual es fa publicitat. Un ajuntament podria incidir que aquesta publicitat, que és de les empreses, fos en llengua catalana. Hem parlat de publicitat en l'administració local però igualment ho podem traslladar a l'àmbit de la contractació d'obres, de la contractació de serveis, d'exigència de publicitat en català en aquests organismes. La mateixa publicitat institucional també incideix en aquest cas en el sector socio-econòmic.

Per últim les eines que voldria esmentar són aquelles que fins ara n'he dit d'assessorament lingüístic però que cada vegada més es van dibuixant com a eines d'assistència a la llengua en el món laboral. Tenim una eina en la producció terminològica específica, l'existència d'una terminologia actualitzada en el món laboral i en els diferents àmbits fins i tot molt específics, com poden ser la terminologia de la producció industrial, de les activitats industrials. Ara per ara s'està treballant en la classificació internacional d'activitats industrials i ja s'ha treballat i es disposa en català de la classificació internacional d'activitats econòmiques. Aquestes són eines fortes d'estudi, d'investigació terminològica, que d'alguna manera poden ajudar a normalitzar l'ús en etiquetatge, per exemple, que és un tema que segurament té interès per a tothom. Es disposa també de models de documentació empresarial, o de documentació comunicativa en diversos formats, -format de paper, formats informàtics- però el que sobretot cal destacar és l'existència de correctors automàtics pels programes generals de tractaments de textos que poden ajudar que la producció sigui en català i sigui correcta; però pot esdevenir una modificació gran en els hàbits de lectura i d'escriptura, sobretot en aquest context europeu és la inversió que s'està fent en eines d'assistència, a la llengua, en eines que podem dir-ne d'enginyeria lingüística, com per exemple els traductors automàtics. En aquest moment existeixen traductors automàtics de l'anglès al català i del castellà al català. La comercialització d'aquests programes encara no és una cosa a l'abast de tothom però la idea és que puguin ser comercialitzables a un preu mòdic perquè tant empreses com consumidors individuals puguin disposar d'aquests traductors, personalment. Evidentment també es treballarà a l'inrevés; es treballa en la traducció inversa, però poden facilitar que per exemple a les xarxes internacionals de comunicació la lectura de textos en català i la lectura de textos en altres llengües cap al català sigui

molt més còmoda i que ajudi que el català no sigui una llengua llunyana a aquests avenços tecnològics.

En definitiva, i per acabar, creiem que aquests són elements que afavoreixen la presència de la llengua en un mercat obert, en un mercat tecnificat, i amb predomini d'aquesta pluralitat lingüística. Abans també es parlava de fidelitat. D'alguna manera creiem que aquestes eines que ajuden al respecte de la identitat cultural i el respecte a la persona pel fet de parlar una llengua també ajuden a la còmoda tria de llengua, i en aquest cas tria i respecte a la persona són elements que també creiem que són fidelitat.

MIQUEL STRUBELL:

Ens hem concentrat molt en temes de producció de productes, però em sembla que tenim greus problemes no de producció sinó de consum o, a més a més, de producció de consum. Crec que hi ha problemes considerables perquè el consumidor català arribi a saber que hi ha una versió catalana d'aquell producte, i per tant compra el producte castellà. Hi ha greus problemes perquè el producte en català arribi alhora que el producte en castellà amb la qual cosa, per exemple, "El geperut de Nôtre Dame" quan arribi amb la versió vídeo en català al mercat (potser ja hi ha arribat, amb la qual cosa reiteraria aquest problema d'informació) els nens ja tindran la versió castellana. El mateix passa amb *best-sellers*; la versió en català d'aquella pel·lícula s'ofereix en inferioritat de condicions, del local de cinema, per exemple, o amb desigualtat de preus. El Windows-95 sí que l'he pogut aconseguir, però pagant una mica més que per la versió en castellà amb no sé quines argücies. Per tant només volia afegir que hi ha greus problemes de consum, de distribució i de consum de productes en català i aquests

problemes, si voleu, ataquen de fons la possibilitat d'una certa autonomia econòmica de la producció econòmica. Evidentment la Generalitat no pot subvencionar la catalanització del món socio-econòmic. S'ha d'anar assumint dins els costos mateixos en tant que inversió. Em sembla molt bé, i en tant que estudi normal, i no podem continuar més temps no donant prou atenció al foment del consum de productes.

L'altra cosa que vull dir és que en el discurs, fins ara, potser hem entrat molt arran de terra en considerar aquesta relació entre el món socio-econòmic i llengua, i en l'estudi Euromosaic, havíem plantejat d'entrar-hi una mica per sobre. Per què? Mirant diferents casos de comunitats lingüístiques ho hem vist. Per exemple, per què l'irlandès que era la llengua del 70% de la població d'Irlanda a començaments del segle XIX al cap de cent anys és pràcticament una relíquia? Per què? Definitivament és per raons socio-econòmiques. Si voleu, falla la patata, més econòmic que això impossible. Els pares que poden ensenyar els fills en anglès, els pares bilingües, diuen: "ensenyaré el nen en anglès perquè d'aquesta terra no viurà haurà de marxar". Evidentment hi ha molts més irlandesos fora del seu país que dintre del seu país. Per tant, aquesta relació de potència econòmica que la comunitat lingüística pugui donar feina als seus fills en la seva terra és un tema crucial, que passem per alt perquè anem fent fàbriques -tenim aquesta sort- però em sembla que val la pena de subratllar-ho.

Per altra banda hi ha una altra qüestió: tenim també comunitats lingüístiques a Europa on la inversió de capital s'ha fet de manera tan massiva (estic pensant en zones de muntanya de la zona dels Ladins...) amb una inversió tan forta que la comunitat lingüística no ha pogut assumir tots els llocs de treball que s'hi creaven, i això ha generat ritmes d'immigració a una velocitat que la mateixa comunitat lingüística no podia

absorbir ni incorporar. Aquest és l'altre aspecte que volia destacar de la relació entre el món socio-econòmic i la llengua.

CARLES-JORDI GUARDIOLA:

És cert que hi ha unes dificultats i unes desigualtats importants. Per exemple, en el tema dels vídeos: fa quatre anys que de vídeos en català no n'hi havia al mercat, i ara hi ha més de dos-cents títols al mercat que estan localitzats i que estan a les grans superfícies i que es troben de manera habitual; i que a més a més es compren, és a dir, es venen. Estic parlant de vídeos infantils i juvenils. És cert que encara no està tot cobert, és cert que hi haurà qui anirà a comprar a la botiga del costat i no trobarà el vídeo o els llibres en català, és cert que hi ha moltes dificultats encara, però aquests avenços penso que són els avenços que parteixen d'un dels elements o una de les paraules clau que caldria afegir al que deia abans en Joan Guàrdia, de voluntat i necessitat. Jo n'hi afegiria una altra, que és la utilitat. És a dir, mentre el català no sigui una llengua útil, no serveix de res, i la utilitat a, l'empresa, és un bé que compta. Aquí el que es tracta és de saber com s'introdueix aquesta utilitat, com es vehicula, com es pot despertar. M'estranya que ni els partits ni la mateixa administració de la Generalitat s'hi hagi abocat, és a dir, en una empresa un treballador bilingüe és molt més útil que un treballador monolingüe. Un treballador monolingüe té menys possibilitats de treball que no pas un treballador bilingüe, i això tan elemental, a través dels mitjans de comunicació, a través de les campanyes, no s'ha vehiculat. Tens més possibilitats si saps dues llengües. Perquè, evidentment, en aquest tema, això sembla que sigui habitual, a l'escola sembla que els alumnes ho han de tenir clar, però aquí també hi ha elements i interessos potents que juguen contra la normalització. Jo penso que els mitjans de comunicació s'ha de

dir que tenen un paper important, ja no en la continuació a través de la llengua que usen en el manteniment del castellà sinó en contra d'unes opcions determinades que canvien molt poc a poc. Ara 'El Periódico' anuncia que d'aquí a una setmana treurà una edició en català Bé, la treu perquè li és útil, és a dir, la treu perquè va a buscar mercat i va a mirar a veure si pot aconseguir vint mil exemplars més cada dia. Ja ens interessa. Després potser s'hi afegirà un altre diari, si l'experiment funciona. Per un altre costat cal dir que en el tema de la llengua i els mitjans de comunicació s'hi pot barrejar la política. A vegades una acció a favor de la llengua té una connotació política. Jo poso sempre un exemple: en el cas dels Jocs Olímpics hi havia un pacte de l'ús del català en una gresca multiestatal com van ser els Jocs Olímpics era bastant raonable. Algunes vegades m'he preguntat si al capdavant dels Jocs Olímpics -en aquest cas de l'Ajuntament- hi hagués hagut un altre partit que no era el que hi havia, no hauríem tingut més d'una editorial a més d'alguns diaris? És una pregunta maliciosa i d'impossible resposta, però sí que penso que hi ha un joc, de vegades pervers, en la història de la llengua.

Bàsicament voldria remarcar aquest aspecte de la utilitat, i després penso en el tema dels estímuls fiscals; la via de la sanció. Penso que tota llei necessita un reglament. No sóc un especialista, però el que és important són els estímuls fiscals. Si no vaig equivocat la majoria de rètols de la ciutat de Barcelona són conseqüència d'una desgravació, d'una limitació, d'una rebaixa fiscal en el canvi de rètols. És veritat, oi? Avui en dia podem parlar que a Barcelona hi ha molts rètols en català Si no hi hagués hagut aquesta rebaixa fiscal no hi serien, o ben segur que n'hi hauria molts menys.

ENRIC GUBERN:

M'ha agradat molt el que ha dit el senyor Reixach sobre la primera anècdota del seu amic que considera que no cal traduir les instruccions al català. Lamentablement o malauradament aquest és un fet molt estès en l'activitat socio-econòmica, que és de la que parlem, però també en altres activitats, la qual cosa em fa arribar a un raonament. Més que una llei el que ens fa falta és una pressió social perquè aquestes coses canviïn. Si vostè, senyor Reixach, parla amb el seu amic i el convenç ... Si ell pensa així és perquè considera que és un fet obvi. Ell ja no cau en aquesta consideració. De vegades val la pena fer aquesta reflexió. Tu que ets català que et sents català i que segurament vas a les manifestacions per la defensa de la llengua, a casa teva no estàs fent allò que hauries de fer. Faig una mica d'introducció perquè s'ha parlat també de la llei d'usos lingüístics. Si fem una mica d'història, el català ha estat quaranta anys sense desaparèixer malgrat una forta pressió legal, una forta pressió d'immigració. Per què no ha desaparegut el català si teníem una llei de normalització que ja la voldríem a l'inrevés? No ha desaparegut perquè hi ha hagut una pressió social interna dels propis catalans. A casa parlàvem català. Al carrer i a l'escola parlàvem castellà perquè ens obligaven, però a casa parlàvem català. Això vol dir que: què és més important, una llei o una pressió social? Evidentment que la llei és important, però no podem fer una llei com voldríem fer-la perquè tenim una llei de caire superior que és la Constitució espanyola. La Constitució espanyola diu molt clarament que tots els senyors i senyores que han nascut en aquest estat i, malauradament Catalunya en forma part, tenen el dret i el deure de parlar el castellà i només tenen el dret de conèixer i parlar el català en la zona on aquesta llengua és el seu àmbit. Aleshores ja podem anar fent lleis d'usos. Podem fer moltes recomanacions però no podem obligar ningú. Com ha dit la senyora Griley hi ha dos capítols o un capítol dedicat a

les empreses públiques ple de recomanacions, però jo no hi veig cap imposició, perquè seria inconstitucional. Tal com està aquest avantprojecte ja no passa pel sedàs del Tribunal Constitucional. Si a més a més hi afegim les esmenes que farà segurament Esquerra Republicana, les que farà el PI, si aquestes esmenes s'aproven, segur que no passa el sedàs del Tribunal Constitucional. Aleshores, val la pena fer una llei? Evidentment que val la pena, fregant la constitucionalitat o fregant la inconstitucionalitat, però el segon pol per on s'ha de vertebrar la normalització lingüística és el pol social. Què pot fer un govern? Fomentar l'associacionisme en català d'associacions que defensin, que promulguin, que ajudin. Només pot ajudar, pot subvencionar, pot aconsellar, i la resta de gent hem de protestar quan no es fan les coses com ens agraden. Però ara mateix no tenim cap altra possibilitat que aquesta: picar de peus, protestar. O canviem la Constitució o no podem legislar, és així de fàcil.

AURELI ARGEMÍ:

Em sembla que el tema és summament interessant: activitat econòmica i normalització lingüística, però també em sembla que en aquest tema i en altres temes paral·lels partim d'una cosa que és comuna. Partim d'una reflexió sobre un país anormal. En un país normal aquesta reflexió ja no la fariem, perquè diríem com podríem mantenir la llengua enfront de l'agressió de l'anglès o d'altres llengües. Però tindríem molt clar que el país simplement vol conservar la seva normalitat. Nosaltres procedim d'una anormalitat i estem parlant que hauríem d'arribar a una normalització, i a través de la normalització a una normalitat. Però a mi em sembla que encara estem en una fase que jo defineixo d'ambigüitat, és a dir, nosaltres defensem, i últimament em sembla que estem

intentant de defensar el català però sempre tenint darrere, davant, o al costat, que el que se'ns proposa és acceptar el bilingüisme com a forma normal de viure en el nostre país. Quan dic bilingüisme penso que darrere aquesta paraula hi ha una certa concepció de la convivència, basada en la injustícia. És a dir, nosaltres d'alguna manera acceptem la nostra marginació, i perquè els altres puguin també conïure amb nosaltres acceptem que la seva llengua es pugui desenvolupar sense que res no els impedeixi de fer-ho d'alguna manera normal per a ells. Per tant estem parlant de procedir d'una anormalitat cap a una normalitat però que jo defineixo més aviat com una ambigüitat. Això fa que en la discussió, sempre estem pensant si és veritat que el català es troba en dificultats però que no li donem el prestigi social que ha de tenir qualsevol llengua. De manera que quan jo rebo una informació en diferents llengües l'haig de llegir en la meua pròpia llengua perquè em sento explicat en la meua pròpia llengua. Per exemple, ahir estava llegint les instruccions d'un aparell que havia comprat, en diferents llengües (evidentment no hi havia el català) i vaig anar a buscar la llengua que jo m'hi sentia més a prop, que no era precisament el castellà perquè no l'he parlat mai a la vida el castellà. He parlat en altres llengües, per circumstàncies de la vida he hagut de viure en altres països i per mi era més proper, per mi era més clar entendre-ho en italià per exemple, em sentia més ben explicat (tot i que en castellà també ho entenia). Però, per què? Perquè realment ho sentia com la meua pròpia llengua. No perquè no pogués entendre-ho en altres llengües sinó perquè per a mi era molt important de poder-ho entendre en la llengua que m'era més propera. Per tant, si nosaltres no prestigiem la nostra llengua, evidentment no parlarem mai de normalitat en el sentit que us deia abans.

També crec que hi ha una altra cosa, que per a mi és important. Quan parlem d'activitat econòmica tenim una tendència i una mentalització cap a allò que en diuen la mundialització i, per tant, pensem que la mundialització ja no necessita de la nostra llengua. Anem cap a una altra concepció del món, i això em sembla que és un argument més en contra de la normalització del català no solament en l'activitat econòmica sinó en tots els terrenys.

ALBERT VIDAL:

Sóc de l'Associació en Defensa de l'Etiquetatge en Català (ADEC). M'agradaria contestar una cosa que s'ha dit al principi sobre si en la normalització del català es va endarrere. Jo puc constatar que en aquest moment no es pot dir que es vagi endarrere però sí que el pas del català al castellà del major nombre d'empreses s'està produint en aquests moments. Això és per culpa de la sentència del Tribunal Constitucional i de l'ambigüetat de la llei que va pactar el govern espanyol amb el govern català. Penso que les ambigüitats de la llei són difícils d'entendre per una persona que ja està fent un esforç per etiquetar en català. Ha fet un mal irreparable.

L'àmbit català quin és? Catalunya? O podem vendre també en català a Andorra, a l'Alguer, a les Illes, al País Valencià? Absolutament res no està especificat. S'ha fet una llei que és impossible de fer-la complir. És una llei que neix malament i penso que això no ho arregla una nova llei de normalització lingüística o com se li vulgui dir. De fet en aquest moment l'Estatut no deu ser constitucional perquè si l'Estatut diu que la llengua pròpia i oficial de Catalunya és el català i per una altra banda un senyor per fer unes etiquetes en català (només en català) pot estar fora de la llei, hi ha alguna cosa que falla, o l'Estatut o la Constitució no lliguen. Si no canviem les lleis

fonamentals, amb una nova llei de normalització lingüística, almenys en el món de l'etiquetatge continuarem estant com estem ara. Estadísticament es poden trobar molts àmbits de l'etiquetatge on el català és inexistent. Quantes persones poden llegir en català unes instruccions d'uns productes farmacèutics? El 0%. I no per falta de voluntat del públic, sinó perquè no existeixen. I com això moltíssimes coses més. Penso en l'esforç que s'ha de fer en aquest tema. El meu problema d'etiquetatge en català no és el negoci. Evidentment jo vull que els que etiqueten en català vinguin, perquè si no venen deixaran d'etiquetar i llavors no tindrem etiquetes, però el nostre problema, el que els hem proposat nosaltres en el moment que vam començar a treballar en aquest tema, era la llengua, no el comerç. I la llengua, amb totes aquestes decisions que s'han pres en aquests moments, està en franca inferioritat. No pot competir de cap manera, perquè s'accepten unes lleis que no s'haurien d'haver fet.

JOAN MARIA ROMANÍ:

Jo he vingut aquí amb unes idees una mica diferents de les que s'han exposat fins ara.

Punt 1: em considero un ésser humà normalíssim, i crec que tots vostès també són éssers humans normalíssims, perquè si no anem molt malament. Ens hem de plantejar l'activitat de les persones des del punt teòric que som normals perquè si no, no farem coses normals, i això és perillós.

Punt 2: hi ha una hipòtesi que no hem posat sobre la taula però que de moment funciona, i és que la normalització lingüística és quelcom indiscutible que existeix i que només pot ser d'una manera. Però, està clar, la normalització lingüística a la Alston,

que fabrica en un 90% per fora de Catalunya i per fora de l'estat espanyol no té el mateix abast que la normalització lingüística a la Nutrexa, que fa un producte que està a totes les cases de Catalunya. No s'ho poden plantejar igual. Les instruccions de funcionament d'un tren són per a molt pocs usuaris, per definició, i a més els trens no porten etiquetes. Pot sonar una mica en broma però personalment penso que la normalització lingüística pot tenir sostres diferents en funció d'un concepte que a mi m'agrada molt i que és el de "valor lingüístic afegit al producte". Per exemple, en té molt més un producte farmacèutic que te l'has de mirar per saber si no hi tens al·lèrgies, i com te l'has de prendre, que no pas un cotxe. Quantes vegades hem mirat el manual d'instruccions del nostre cotxe? Ben pocs. I m'agradaria saber quants de vostès saben on el tenen, el manual. El fet que jo pugui demanar el manual d'instruccions del meu cotxe en català té un valor simbòlic perquè és un producte de poc valor d'ús, i en general ens el mirem molt poques vegades. No és una qüestió teòrica, és una qüestió pràctica, d'usos, de qui fa servir què i quan, perquè no tots els productes són els mateixos.

Aquí hi ha un representant del món de les indústries de la cultura i els mitjans de comunicació. Estem en un país en què tot això representa una part important del moviment socio-econòmic, i és tan important que la major part del que produïm en aquest sector no ho consumim nosaltres. Un sol grup editorial que se'n vagi d'aquí pot organitzar un importantíssim desgavell econòmic. Aquest grup editorial a què em refereixo fins i tot ha obert una línia de català perquè ha vist que també hi havia negoci, i ha creat un premi de novel·la en català perquè també ha vist que hi havia negoci.

Estem vivint un moment en què hi ha moltes coses. I sobretot no hem d'oblidar una cosa que tampoc no s'ha dit però que em

sembla important des del punt de vista socio-econòmic i social: la lluita de la llengua no és una lluita per la llengua, és una lluita de dos grups socials per uns recursos i com els fan servir, com els utilitzen, i res més. La resta és literatura, i en podem fer molta. Però sobretot no oblidem això: estem competint per veure qui se situa millor en el mercat, en la vida i en les competicions. I tant és així que les empreses ja estan demanant avui, per als llocs de treball amb atenció al públic, treballadors bilingües, perquè així no hi ha problemes, es pot atendre a tothom. Tenim treballs que ho corroboren; per exemple, hi ha un estudi que demostra que en anuncis d'un diari tan català com La Vanguardia, per als llocs de treball relacionats amb atenció al públic, es demana el coneixement del català

YVONNE GRILEY

Faré una primera puntualització a la intervenció d'Enric Gubern, sobre el tema del Tribunal Constitucional. Simplement vull dir que en aquest moment ningú d'aquesta sala i segurament tampoc ningú del govern de la Generalitat, ni del mateix govern de l'estat no està en condicions d'afirmar què farà el Tribunal Constitucional davant aquesta llei. I una garantia d'això que dic és que el mateix Tribunal Constitucional en una sentència del 1996 acceptava la competència de la Generalitat per a legislar en l'àmbit de l'etiquetatge i per a legislar en l'àmbit de l'etiquetatge en català. Això no vol dir que l'estat tampoc no pugui legislar sobre l'etiquetatge dins els límits de l'estat, però el Tribunal Constitucional en aquest cas donava la raó a la Generalitat davant una impugnació que havia fet el mateix govern de l'estat al decret d'etiquetatge de la Generalitat. Simplement puntualitzo que la incògnita la tindrem i no per això ens hem de limitar a presentar plantejaments que per uns

poden ser agosarats i per altres molt minsos. El cas és, d'alguna manera, plantejar-los.

També en el tema de l'etiquetatge voldria ser una mica agosarada i plantejar un interrogant. Des del meu punt de vista crec que una cosa és la batalla legal de l'etiquetatge i una altra cosa és la batalla comunicativa de l'etiquetatge que són coses diferents. La batalla legal de l'etiquetatge és aquella que ens diu quins elements han de ser obligatòriament en llengua castellana, que és el que diu l'estat. D'alguna manera aquesta disposició de l'estat diu quins elements són els que han de ser obligatoris: aquells que facin referència a la salut, a la toxicitat, al pes -elements que en una etiqueta tenen una presència bastant minsos-. La resta de l'etiqueta, que pot ser gran, petita, enganxada als diferents elements portadors d'etiqueta, pot anar en la llengua que hom vulgui. Crec que estem bastant cansats de veure productes que es diuen "Frostis", "Crispis", "Bonnys", que ningú no sap què contenen, bé perquè contenen noms en altres llengües, bé perquè tenen noms que no estan en cap llengua concreta, noms inventats, i poca explicació es dóna sobre el contingut del producte. En canvi al darrere, o a la part que a l'empresa li hagi semblat bé, hi ha aquelles instruccions obligatòries en la llengua que sigui. Què impacta més? Impacta molt més tota la resta d'informació que conté una etiqueta que no pas aquella informació obligatòria. Per tant, de cara a l'ús, de cara a la percepció, evidentment no de cara al concepte de país o al concepte d'estat de què en un primer moment parlava, evidentment la batalla legal sobre l'etiquetatge s'ha de guanyar. Però després hi ha l'altra batalla, que és la comunicativa, i que és la que dóna la visió de la normalització de la llengua d'un país en el seu ús habitual de cara a l'usuari. Jo soc optimista i diria que també hi ha molta por dels industrials davant de si aquesta proposició de llei s'aprova o no s'aprova. Crec que en el moment en què

s'aprovés, digués el que digués el text referent a l'etiquetatge, moltes pors s'abaixarien, deixarien d'existir i simplement pel fet que hi hagi una reglamentació en l'àmbit de l'etiquetatge, no per la part legal però sí per la part comunicativa, aquestes pors segurament es perdrien.

JORDI GUIM:

Sóc professor de Formació Professional. Treballo a una escola de Bellvitge i tinc alumnes que són castellanoparlants; catalanoparlants i de tot. Hi ha una barreja impressionant. En principi el que voldria dir és que estic en l'àmbit d'informàtica i em sembla que el maremàgnum que tenim actualment a nivell lingüístic és impressionant. Jo crec que tenim un excés de tàctiques lingüístiques i un defecte d'estratègies lingüístiques. Si algú em pot dir, pronosticar, cap a on anem i on serem d'aquí deu anys, si us plau, que m'ho digui. Dubto molt que algú sigui capaç de dir-ho. Jo estic llegint Internet dues hores al dia i les pàgines les trobo en totes les llengües (traductors automàtics, els que vulguis!). Estic molt perplex de la situació actual però crec que no sóc l'únic. Recordo que fa anys vaig tenir un company japonès que va venir de Tokio a Barcelona per estudiar a la Ramon Llull. Tenia una beca i va estar aquí durant cinc anys estudiant a la Ramon Llull. Per què va venir? Perquè es va enamorar del català Jo crec que l'aspecte subjectiu de la llengua és el primer que hem de cultivar. És a dir, els meus alumnes aprenen més català escoltant Els Pets que llegint els llibres de text. Jo crec que si volem que el català creixi, li hem de posar una llavor, que s'ha d'expandir a través de tot el món per la via de les eines actuals: d'Internet, dels CD-ROM, de tota la possible pompa que hi ha de comunicació lingüística a tot arreu, sense cap tipus d'excepció, i sobretot recolzar el que és la creativitat i el que és l'expansió i el

creixement lingüístic. El cataclisme lingüístic actual està garantit. Quan escric un missatge el poso en el meu mal anglès i a sota l'explico amb el meu una mica millor català i qui ho vulgui entendre que em demani explicacions. Em sembla que és així com hem de lluitar. Cadascú ho veurà com vulgui, però jo ho veig així.

FRANCESC VALLVERDÚ:

Sóc del Grup Català de Sociolingüística. Em sembla molt ben observada la qüestió de com ens concentrem, o més que concentrar-se, en la producció hem de tenir en compte també els problemes de distribució i consum. Però jo hi afegiria més. Tenim exemples en què la distribució i el consum funcionen bé i que realment la cosa va. Per exemple, el món del llibre, malgrat tot ha arribat a un moment no allunyat a la normalitat. Hi ha un aspecte que hem de tenir molt en compte: una llengua de demografia escassa mai no podrà competir amb les mateixes armes amb una llengua de demografia àmplia. Això és claríssim. I els nostres veïns, amics o enemics, com vulgueu dir-ne, són de demografia àmplia i nosaltres som de demografia escassa.

Una petita anècdota. Està tan malament el món de les revistes a l'estat espanyol que una revista de turisme que hi ha en català és la segona a l'estat. Per què? Perquè la revista s'ha fet amb criteris competitius i s'ha imposat en el mercat català òbviament perquè es fa en català però és la segona a nivell de tot l'estat espanyol. La TV i la ràdio ens demostren també que es pot fer un consum que realment sigui un consum de masses, un consum industrial.

Hi ha una altra cosa de detall; una cosa que s'ha plantejat aquí: fins que no fem entendre que el català sigui útil... Des de fa molts anys hi ha una gent a Catalunya que sap que el català és útil. Les enquestes ho diuen: són els castellanoparlants. En canvi entre els catalanoparlants hi ha una bona quantitat de gent que opina que no és útil. És un problema de psicolingüista, de psicòleg, no ho sé, però és un problema per a ser estudiat. Ho apunto aquí. Els castellanoparlants ho tenen clar: el català és útil, i prova d'això és com responen a les enquestes, amb una claredat meridiana sobre aquest punt.

Una altra qüestió que ha sortit i que m'ha interessat molt és que en qüestions de tipus industrial hem de tenir en compte que hi ha diversos sostres de normalització lingüística. És evident que per ser realistes hem de tenir-ho en compte i no voler aplicar una mateixa mesura quan ens hem d'adaptar a diverses necessitats i a diverses exigències.

Finalment hi ha una qüestió que m'interessa bastant perquè crec que sempre la plantejem malament: és la qüestió del bilingüisme. Nosaltres creiem el que diuen els defensors del bilingüisme i ens arribem a creure que volen el bilingüisme. Fixeu-vos que ara s'han inventat això del bilingüisme simètric. Jo dic: digueu que sí al bilingüisme simètric, perquè nosaltres, els catalanoparlants, des de com a mínim 1856 (o 1851), des de la llei Mollano, hem après a dominar les dues llengües, i prova d'això és que tots els catalanoparlants dominem les quatre habilitats lingüístiques (parlem, llegim, escrivim i entenem) en català i en castellà. O sigui, som bilingües simètrics. En canvi els castellanoparlants no (agafem-los pel mot). Es veu immediatament que hi ha trampa. Hem de dir que sí, però penseu que actualment dintre els castellanoparlants hi ha una quantitat de gent pràcticament unilingüe, hi ha molts bilingües, cada vegada més, però hi ha bilingües que no són

simètrics. De bilingües simètrics n'hi ha pocs. Deixem-nos estar de romanços. El món va cap a l'acumulació de llengües; el multilingüisme és inevitable i Europa ens hi porta. Per tant, deixem d'una banda aquesta por d'utilitzar la paraula bilingüisme. Nosaltres ho som des de fa cent cinquanta anys i no ens ha passat res.

MIQUEL STRUBELL:

No ens ha passat res però a Alacant ja no es parla català i van passar per una fase de bilingüisme. Evidentment el castellanoparlant és monolingüe per definició, perquè en el moment que el tens bilingüe ja dius que és un català més. I nosaltres treballem amb gent de qui diem: "aquest és català però es diu Gallardo i a casa amb els pares parlava tota la vida en castellà". I d'aquests en podem omplir el camp del Barça deu o dotze vegades segons les estadístiques del cens, analitzades per en Modest.

Jo volia presentar el gràfic 1 i el gràfic 2 (veure annex). Em resulten útils per a explicar les polítiques lingüístiques, enteses com a mecanismes d'intervenció en una dinàmica que tots voldríem que rodés sola.

Bàsicament crec que treballem tots amb la idea, començant per allà on vulgueu que, com més aprenentatge hi ha, més gent hi ha que pot utilitzar la llengua. Com més gent hi ha que parla la llengua, més demanda hi haurà per productes i serveis en aquella llengua. Com més demanda hi ha, més oferta hi haurà i encara diria que com més oferta de productes en català hi ha, encara hi haurà més consum de productes en català (productes que inclouen la TV i la ràdio). Si hi ha més presència i per tant més consum de productes en català hi haurà més sensació

d'utilitat de la llengua per part del ciutadà. Si hi ha més percepció d'utilitat, hi haurà més motivació per aprendre aquesta llengua o per millorar els coneixements de la llengua. I si hi ha més motivació hi haurà més aprenentatge.

Això en vint minuts es pot explicar una mica bé perquè cada una d'aquestes suposicions té importants bloquejos i no necessàriament això roda sol. Però de tota manera hi ha alguns elements que, en transparència, es poden posar un damunt l'altre i es pot veure com les administracions poden incidir, o les associacions i la societat civil poden incidir i afavorir el pas, per exemple, de més aprenentatge a més ús social informal de la llengua, o de més demanda de productes a més oferta de productes, o d'assegurar-nos que la gent, fins i tot gent amb situacions semimarginals, tinguin la percepció que efectivament allà fora s'està utilitzant més el català. Això ho estic treballant perquè em sembla que a mi, quan he d'anar a fora a explicar política lingüística, m'està resultant bastant útil perquè puc encabir-hi diferents tipus de política d'intervenció lingüística, no solament per explicar un procés de recuperació d'una llengua minoritzada, com és el nostre cas, sinó també per explicar l'expansió de les llengües estatals o l'expansió de les llengües internacionals, que trobo que també serveix.

Per altra banda, hi ha molts casos de comunitats lingüístiques que es troben en una situació descendent. La meva hipòtesi final seria que difícilment una política lingüística tindrà èxit amb aquesta roda concreta si només actua en un punt. Si diem que l'escola ho farà tot, per exemple, o si diem que cal garantir l'etiquetatge, són elements importants però jo crec que hem de plantejar sempre una política global. I això vol dir pastanagues, vol dir bastons, vol dir recursos i vol dir segurament també una incidència en l'opinió pública i en la percepció que té la gent.

MODEST REIXACH:

Comentaré algunes coses que he dit abans i algunes que he sentit després. Jo trobo que, tot i que el tema és molt interessant molts dels que han parlat últimament han anat polaritzant les consideracions sobre les indústries culturals. Evidentment són activitats econòmiques, però aquestes són molt particulars. S'ha parlat de la ràdio, de la TV, de El Periódico, dels llibres... Això són indústries culturals en les quals la llengua té un paper molt més transcendent que no pas en el que jo en diria la indústria dura, la química, per exemple, o la metal·lúrgica. Jo no em refereixo a les indústries culturals. Tenen una altra problemàtica semblant a la indústria en general, però a més la problemàtica que són indústries que tenen la llengua com a producte. És clar, el consumidor d'aquestes indústries també és una altra cosa. L'espectador de la TV i el comprador de llibres és una altra cosa. Hi ha molts productes que no tenen la connotació de llengua com a tal producte però en canvi en la seva fabricació, en l'organització, en les empreses que el fabriquen, evidentment la llengua hi és present (llengua oral, llengua escrita...).

Hem polaritzat també excessivament, al meu entendre, (no hi ha res excessiu, tot és interessant, però sí de cara al diàleg d'avui) en la persona individual. Els que compren, els que venen... Penso que el problema greu i important que tenim en el camp socio-econòmic és la persona jurídica; són les empreses, són les anònimes aquelles que són els agents en aquesta història. No són els individus. Són les entitats, les empreses, les anònimes.

Des d'aquest punt de vista penso que realment és important que hi hagi una acció personal, que hi hagi una acció de

convicció. Algú s'ha referit a aquest empresari que volia traduir les seves instruccions d'ús al finès i al quan jo havia de convèncer que ho fes en català. Ja ho vaig intentar i no me'n vaig sortir, però és clar, em sembla que l'acció individual no serà mai suficient, ni la persuasió no serà mai suficient. Ara parlo de persuasió per part, per exemple, de l'administració pública. Crec que és bo que s'estimuli, que s'incentivi, que s'intenti persuadir, que es faciliti (aquí ens han donat una llarga llista d'eines). Tot això crec que és bo, però per a mi això no és suficient perquè un país com el nostre es normalitzi. Em demano, i no és pas per menysprear-ho ni molt menys, qui fa servir les eines de diagnòstic, els plans de normalització, els consells de gestió lingüística. Sé que hi ha qui ho fa servir. Qui són? Són unes quantes empreses de bona voluntat, la majoria petites, la majoria fora de l'entorn metropolità de Barcelona que van progressant. Crec que s'observa un cert progrés, i aquest progrés s'observa sobretot a les empreses més petites, en el món del comerç (potser la retolació, que està subvencionada) però que el que podríem dir el món empresarial del nostre país no ha canviat ni canvia. Hi haurà alguns casos, com el cas que s'ha insinuat, de l'editorial Planeta, que edita en castellà. Però el nostre país no és això. El nostre país són milers i milers d'empreses, la majoria petites i algunes de mitjanes, que fabriquen i que venen a Catalunya i que exporten fora de Catalunya. Aquest és el nostre problema. Aquesta és la indústria i aquest és el comerç que no es catalanitza. Tota la bona voluntat que hi posem s'ha de valorar, però no n'hi ha prou. Crec que s'exigeix una reglamentació i abans he posat el símil de la inversió i del cost com en la producció del medi ambient. Fa quatre dies tots els empresaris del país consideraven que les despeses de producció del medi ambient eren lliures, el que tingués la bona voluntat de fer-ho... que això era una cosa que suposava un cost. Com hem anat evolucionant? (i encara estem molt lluny d'aquesta qüestió). La

protecció del medi ambient és necessària, s'ha reglamentat, i s'ha d'exigir. Tenim un empresari a la presó, per primera vegada, perquè no ho ha respectat. Per tant la protecció del medi ambient s'ha vist necessària i s'ha vist necessària la intervenció pública i a més a més l'exigència fins i tot penal del medi ambient. Em sembla que hem de ser conscients, i el país (no demano l'empresari), com a tal i per tant les seves institucions, han de ser conscients que si no es va per aquest camí, la catalanització en aquest món s'ha demostrat fins ara que és gairebé impossible.

Hem progressat una mica però, per exemple casos com El Comte Inglés, com La Caixa, empreses importants que s'havien més o menys catalanitzat -que no n'hi ha gaires més- ara estan més aviat rebaixant plantejaments. Per tant, crec que hem de reclamar una intervenció pública i no és suficient la facilitació i l'estímul fiscal, que pot ser més interessant però no crec que sigui tampoc suficient.

Una altra cosa que volia dir és que no sé per què els empresaris, -especialment els botiguers petits i grans- són tan sensibles a les queixes que els puguin arribar perquè a una persona castellanoparlant no li envien el prospecte o no li fan la factura en castellà i en canvi, no són tan sensibles a les protestes que també fan alguns catalanoparlants. Hi ha diferència de percepció; la catalanització del comerç, dels serveis a les persones. Per exemple, quin metge fa les receptes en català? Poquíssims, i la majoria són catalans. No hem progressat en això. En general hom és més sensible a les reclamacions que fan els castellanoparlants que no pas a les dels catalanoparlants. Em sembla que és una cosa que s'hauria d'estudiar.

Una altra cosa que em sembla que no pot ser és que les empreses del nostre país siguin neutrals en aquesta qüestió. L'empresa no pot tenir dues llengües, és impossible, n'ha de tenir una. I no poden ser neutrals. Evidentment que els clients castellanoparlants, els proveïdors castellanoparlants, tenen dret que se'ls atengui en castellà això crec que és evident, i si són persones i a més a més són persones senzilles encara més. Abans ho he dit, però l'empresa no pot ser indiferent davant la llengua. L'empresa ha d'optar per una llengua o per una altra.

JOAQUIM CORTÉS:

Vinc de la Federació de Moviments de Renovació Pedagògica, però em permetré parlar com a ciutadà de l'Hospitalet de Llobregat, que ho sóc, i aquesta realitat, vista i viscuda durant molts anys allà em fa dir el següent.

Si em permeteu faré una mica de ciència-ficció o d'il·lusió. Imaginem per un moment que cadascú de nosaltres té la llei d'usos lingüístics perfecta, la que tothom s'imaginaria com a llei perfecta, i que tenim també els mitjans idonis. Jo dic que mentre es permeti que es tornin a fer barbaritats com les que s'han fet no fa pas tants anys, de fer barris on tota una allau de gent que ha hagut d'emigrar dels seus llocs d'origen queda concentrada formant grans bosses migratòries, això sempre serà un punt negatiu en l'avenç de l'ús social del català. Ho dic perquè darrerament, quan veiem que es fan blocs d'habitatges de protecció oficial, per exemple, ens adonem que s'estan reproduint models que haurien d'estar superats (el Polígon Gornal, Bellvitge, en certa manera, Sant Cosme del Prat, que el tenim també molt a prop) o el que està passant senzillament a un barri com Santa Eulàdia, on està quedant tota una part, la

més degradada del barri, amb un grandíssim col·lectiu de gent magrebina, allàrraconada. És una bossa que va creixent.

La meua intervenció només era per dir un aspecte que totes les persones que han intervingut abans que jo no han esmentat i penso que no podem oblidar-lo perquè, insisteixo, aquesta gent també són treballadors però, per sort, no estan tot el dia a l'empresa. Per tant la part d'habitants, de ciutadans, és una part fonamental que influirà d'alguna manera en els usos lingüístics.

ÀNGELS COTÉ:

Vinc per Esquerra Republicana de Catalunya. En primer lloc voldria fer una breu intervenció sobre un punt. En Miquel Strubell ha dit que el debat s'ha portat molt cap a temes concrets, les eines, els suports, etc. Jo me'n vull anar d'aquests temes concrets perquè crec que qualsevol procés de normalització dins de l'àmbit socio-econòmic d'aquest país passa per un autèntic procés de nacionalització vull dir que també ens ho hem de creure. Dins els agents econòmics posaria l'empresa, etc., i dins els socials parlaria dels sindicats. Penso que estan molt bé els passos que s'estan donant però penso que a més a més, mentre el referent seriós continuï essent d'àmbit estatal i no s'estiguin fent passos reals perquè tot el que siguin el marc de relacions laborals s'estableixi dins de Catalunya, tots aquests suports seran una mica de draps calents. S'aniran fent coses i potser sí que arribarà un moment que pensarem que tenim moltes eines, però no estem canviant aquesta normalitat que ens portaria a una normalització real. I dic això perquè com a professora de llengua que sóc a l'ensenyament primari públic he viscut tot el procés de

normalització. A vegades hem pecat d'un cofoisme durant els últims anys i no hem anat a buscar aquest sostre. En ensenyament ha passat una mica això. L'escola ja havia fet la feina i tots cofois ens hem dedicat a deixar caure els suports, i a pensar que tot està fet. I amb això vaig a parar al que hem parlat aquí d'utilitats. Sí que els castellanoparlants en un moment determinat van veure que el català era útil; van ser uns magnífics copartícips de l'endegament dels programes d'immersió i de la catalanització de l'escola, però és que en aquests moments estem oblidant una cosa importantíssima i caiem a la trampa de sempre. Aquest país està rebent onades d'immigració. Jo també visc i treballo al Baix Llobregat i en principi és un lloc on la realitat es palpa cada dia. Per exemple, també hem de fer que la nostra llengua sigui útil als magribins i als gambians, i a tota la gent de l'Àfrica negra, que en aquests moments és la recent immigració majoritària. Les onades que es concentren en poblacions del cinturó de Barcelona majoritàriament en aquests barris de què abans parlava el Quim, en aquests *guettos*, en aquests moments és magrebí. S'estan tornant a reproduir esquemes.

I per acabar només vull posar un exemple: avui, un nen magrebí de l'escola, a qui estem ensenyant a llegir -perquè té deu anys i fa uns mesos que és a Catalunya i ja parla en català però té un problema de mecànica lectora- ha agafat una capsa de galetes d'aquestes daneses que tots heu vist per les cases, que estava plena de llapis. Ha dit: "mira, aquestes galetes deuen ser del Marroc". M'ha ensenyat que tot l'entorn està escrit en àrab. Jo li he dit: "penso que són de molt més al nord". I em diu: "no, no, aquestes són del Marroc perquè mira, on està escrit en català?" Li he dit que deixés la caixa al seu lloc i hem continuat.

VÍCTOR VILA:

Sóc diputat per Convergència. Sóc comerciant i sóc empresari. Voldria deixar ben clar que primer de tot, si aquesta llei surt, penso que podem tenir una eina molt important per poder avançar en la normalització. M'ha agradat molt la darrera intervenció perquè sóc molt realista i crec que el problema nostre és molt més que els magribíns. És l'ús social del català

En principi jo diria que en aquests moments hi ha una part important de la societat catalana que ha deixat de parlar català. Francament, fa deu i quinze anys va canviar, de parlar castellà passava a català i ara torna a passar a viure en castellà. Jo sempre tinc en ment que avui es pot viure en castellà en aquest país. No es necessita per a res el català. Molta gent pot viure tranquil·lament en castellà sense tenir res a veure amb el català. I a partir d'aquí vull explicar unes anècdotes.

Jo, a la meua botiga, al meu comerç, mai no he tingut cap problema amb les dependents perquè la gent parlés en català i mai no he tingut problemes perquè el client anés a comprar en català. Tinc una botiga a la Diagonal, on potser la burgesia més qualificada pot venir a comprar, i mai no he tingut cap problema. Quan dic mai vull dir en trenta anys. Potser tinc una anècdota o dues, però en aquest moment no serveixen. Ara, sí que tinc, en principi, un problema important i és a l'empresa. És que el meu besavi tenia tota l'empresa (tèxtil, a Badalona) i tot el de dins en català. Amb el meu avi, el 1936 tot era en català. Amb el meu avi, el 1948 (encara era viu) i tot era en català. En aquests moments entrem ja a la generació nostra: el 1959 tot era en català i a partir d'aquí, en el moment que l'empresa creix (i aquí hi ha un problema d'immigració) i que en aquest moment ja hi ha un munt de treballadors -centenars- comença tot en castellà i ara està tot en castellà. Però què passa en

aquest moment? Nosaltres ens trobem que en el moment que hi ha un treballador qualificat, en el moment que tenim ja executius i que en principi hi ha sous importants i que realment es vol modernitzar l'empresa, hem hagut d'anar a parar a centres de formació, com pot ser Esade, on tot és en castellà Tota la documentació és en castellà i és aquí on crec que cal treballar moltíssim, perquè crec que és per aquí per on fallarem nosaltres, o estem fallant en aquests moments. Ja sé que és molt difícil, però avui he rebut documentació de la Fundación Empresa Familiar. El centre: Madrid. Tot el que ha vingut ha estat en castellà Les conferències són totes en castellà He hagut de trucar a Madrid perquè em fessin la confirmació que hi aniria i hi assistiria. Us explico això perquè em penso que no faig cap aportació especial. Vull dir que a nivell normal de carrer és bastant fàcil, el problema potser no hi és tant, però a nivell de dalt és molt important en aquests moments la davallada que hi ha. Crec que realment aquesta gent diuen que parlen el "bilingüismo". Però no parlen del català

Vaig ser a una festa de compromís l'altre dia on hi havia unes vuitanta persones, i érem exactament vuit persones que parlàvem català Tots els altres eren catalans, però tothom parlava en castellà Era un tipus de gent de la societat catalana de la part alta de Barcelona, i molta gent potser no és de la part alta: és de la Gran Via, però aquesta gent en principi es troben còmodes, treballen, fan la vida social, riuen, viuen sempre en castellà

ENRIC GUBERN:

El senyor de l'etiquetatge en català ha preguntat que en quina mena de lloc vivim perquè l'Estatut diu una cosa i la Constitució en diu una altra. Realment vivim en un estat on el que passa és

surrealista. Per què si un senyor pot tranquil·lament no saber parlar en català i tenir dret a parlar-me en castellà jo tinc l'obligació d'entendre'l però ell no té l'obligació d'entendre'm a mi? Això és surrealista, evidentment, però és així. És producte d'una amalgama de pactes i acords que ara mateix no vénen al cas.

Pel que fa a la Yvonne que ha dit que el Constitucional va dictar la sentència a favor de donar la raó a la Generalitat; és així, però ho va fer amb trampes. Va dir: "la Generalitat pot fer allò que vulgui en etiquetatge sempre i quan es compleixin uns mínims", amb la qual cosa ja no podem legislar al nostre gust. Podem legislar sempre i quan acatem allò que diuen a Madrid.

Centrant-nos ja en l'àmbit socio-econòmic, que de fet és el motiu del debat, sí que hi ha empreses que els funciona bé etiquetar en català per exemple Caprabo. Ningú no ha parlat de Caprabo. És una empresa catalana que etiqueta en català No és que hi tingui accions ni res. És l'empresa número vint-i-dos en facturació de les que tenen seu a Catalunya iestic incloent-hi multinacionals. Això ningú no ho aplaudeix públicament. És una empresa que està fent realment esforços. Aquesta empresa és catalana però podria no ser-ho. Si és la vint-i-dos en facturació vol dir que no li va tan malament etiquetant en català D'això se n'hauria de fer una publicitat molt més gran, perquè la gent vegi que no és un problema, i aquí torno al que ha dit en Reixach al principi.

Als que han dit que nosaltres estem obligant, per allà m'han donat la raó: la pressió no és legal, és social. Perquè si un nen vol fer el seu ensenyament en castellà té dret a fer-lo. Quina és la pressió, quina és l'obligació? Obligació social. Els nens no demanen el seu ensenyament en castellà Si un nen vol (o els pares volen) pot fer l'ensenyament en castellà

JOAN GUÀRDIA:

Progressivament el món socio-econòmic és tema de debat també en tot allò que fa referència al món de la normalització. Això és molt positiu i demostra que es van fent passos.

JORDI SÀNCHEZ:

Probablement en més d'una intervenció hem sortit d'allò que era el motiu central del debat. Segurament era inevitable, ja que la normalització en el sector socio-econòmic no és un compartiment aïllat.

Us agraeixo l'assistència, i espero que aquestes reflexions serveixin per a continuar avançant en la recuperació de l'ús del català en la nostra societat.

ANNEX

ASSISTENTS

Argemí, Aureli	CIEMEN
Corell, Marcel·lí	PIMEC
Cortés, Joaquim	Federació de Moviments de Renovació Pedagògica
Coté, M. Àngels	ERC
Domènech, Gemma	Patronat Català Pro Europa
Griley, Yvonne	Direcció General de Política Lingüística
Guàrdia, Joan	Servei lingüístic d'UGT
Guardiola, Carles-Jordi	Edicions de La Magrana
Gubern, Enric	Partit per la Independència
Guim, Jordi	Professor i escriptor d'Informàtica
Hall, Jackie	FUS
Ollé Romeu, M. Àngels	Universitat Rovira i Virgili
Porta, Jordi	FUS
Reixach, Modest	Sociolingüista
Romaní, Joan M.	Direcció General de Política
Sánchez, Jordi	Fundació Jaume Bofill
Strubell, Miquel	Direcció General de Política Lingüística
Vallverdú, Francesc	Grup Català de Sociolingüística
Vidal, Albert	ADEC
Vila Giró, Víctor	Convergència Democràtica Lingüística

Col·lecció DEBATS DE L'AULA PROVENÇA ERROR! MARCADOR NO DEFINIDO.

1. *Els mestres, agents del model d'escola.* M. Rúbies, P. Darder, J. Cots. 1989.
2. *Ciutat i habitatge: perspectives per als anys 90.* L. Cantallops, J. A. Solans, M. Ribas Piera. 1989.
3. *El metge davant l'atenció sanitària.* N. Acarín, A. Segura, A. Salgado. 1989.
4. *Els Jocs Olímpics: per què i per a qui?* J. M. Huertas Clavería, J. Cruz, R. Alquézar. 1989.
5. *Les televisions privades des de la perspectiva de la comunicació a Catalunya.* J. M. Forn, J. Gifreu, M. Reixach. 1990.
6. *Els treballadors africans a Catalunya, aspectes socials i culturals.* T. Losada, N. Sastre, J. Soler. 1990.
7. *És possible una defensa no ofensiva d'Espanya? Es pot defensar un país pacifista?* L. M. de Puig, V. Fisas, J. Porta. 1990.

8. *Sindicats i concertació després de la vaga general.* S. Carrasco, S. Aguilar, J. Roca, F. Pindado. 1990.
9. *Enquestes d'opinió: entre la informació i la manipulació.* E. Bonet, J. Estruch, J. Porta. 1991.
10. *Alternatives per a un funcionament més eficaç de l'administració de justícia.* J. Roig, J. L. Jori, J. M. Gasch. 1991.
11. *Àudio-visuals arreu. I a l'escola?* P. Ribera, A. Bartolomé, J. Ferrés. 1991.
12. *Els reptes de l'associacionisme.* M. Ferrés, P. Martínez, F. Pindado. 1991.
13. *Multiculturalitat a les escoles.* R. Cañadell, D. Juliano, J. Pérez, M. Pujol. 1992.
14. *Què se'n fa, dels llibres?* S. Fàbregues, E. Teixidor, J. Terribas, M. Reixach. 1992.
15. *El descrèdit de la política.* S. Cardús, L. Hernández, J. Subirats, J. Porta. 1992.
16. *La Justícia de Menors, una justícia menor?* C. González, J. Funes, L. Ventosa, F. Pindado. 1992.
17. *Unió Europea, cultura i cultures a Europa.* L. V. Aracil. 1993.
18. *El canvi global en el medi ambient des de la dimensió personal i social. Què cal fer i com?* M. Ludevid, P. Pous. 1993.

19. *Mercat de treball, ocupació i competitivitat empresarial.* J. M. Gasch, J. Roca i A. Contijoch. 1993.
20. *L'orientació professional inicial: de la LOGSE a la seva aplicació.* M. Inglès, S. Auberni i J. A. Blasco. 1994
21. *Cinema i llengua a Catalunya.* G. Planella, J. Romaguera i P. I. Fages. 1994
22. *Experiències d'educació en els valors amb adolescents.* R. Grasa, R. Batlle i J. Cela. 1994
23. *Èxit i fracàs escolar en temps de reforma.* J. Casal, O. Homs i J. Trilla. 1995.
24. *ONG per al Tercer Món. Quina solidaritat? Quina coordinació?* I. de Senillosa, G. Serra i J. Soler. 1995.
25. *El futur de la TV pública.* J. Ferrús, J.M. Tresserras i I. Tubella. 1996.
26. *Moviment veïnal: reptes de futur.* J.M. Huertas, R. de Cáceres i A. Naya. 1997.
27. *Les tendències de l'evolució de la sanitat a Catalunya.* O. Ramis, G. López Casasnovas i Ll. Monset. 1997.
28. *Activitat econòmica i normalització lingüística.* M. Reixach, M. Corell, J. Guàrdia i Y. Griley. 1997.